

TĂNG CƯỜNG ỨNG DỤNG KHOA HỌC - CÔNG NGHỆ, CHUYỂN ĐỔI SỐ TRONG CÔNG TÁC TỔ CHỨC THI HÀNH ÁN HÌNH SỰ

PHÙNG NGỌC HÙNG*

Những năm qua, công tác thi hành án hình sự từng bước đi vào nền nếp, thống nhất, nghiêm minh, chặt chẽ, các quyền và chế độ của phạm nhân được thực hiện theo đúng quy định của pháp luật. Tuy nhiên, trong quá trình triển khai công tác thi hành án hình sự thông qua áp dụng khoa học - công nghệ, chuyển đổi số chưa thực sự được chú trọng; công tác thi hành án hình sự tại cộng đồng chưa được đổi mới. Bài viết nêu khái quát kết quả công tác thi hành án hình sự; từ đó, đề ra yêu cầu đẩy mạnh ứng dụng khoa học - công nghệ, chuyển đổi số góp phần phục vụ có hiệu quả công tác thi hành án hình sự.

Từ khóa: Ứng dụng khoa học - công nghệ; chuyển đổi số; tổ chức thi hành án hình sự; phạm nhân; Luật Thi hành án hình sự năm 2019.

In recent years, the enforcement of criminal sentences has gradually become more standardized, unified, strict, and systematic, with the rights and entitlements of inmates ensured in accordance with legal provisions. However, the application of science and technology, and of digital transformation, in criminal sentence enforcement has not been sufficiently emphasized, and community-based enforcement practices have not been adequately innovated. This article provides an overview of current criminal sentence enforcement outcomes and proposes promoting the application of science and technology, as well as digital transformation, to improve the effectiveness of this work.

Keywords: Application of science and technology; digital transformation; criminal sentence enforcement; inmates; 2019 Law on Execution of Criminal Judgments.

NGÀY NHẬN: 16/12/2025 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 02/3/2026 NGÀY DUYỆT: 18/3/2026

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.362.2026.1462>

1. Khái quát kết quả công tác thi hành án hình sự

Luật Thi hành án hình sự số 41/2019/QH14 được Quốc hội khóa XIV, kỳ họp thứ 7 thông qua ngày 14/6/2019 (có hiệu lực thi hành từ ngày 01/01/2020). Luật đã tạo cơ sở pháp lý đối với hoạt động

phòng, chống tội phạm nói chung, đối với lĩnh vực thi hành án hình sự nói riêng, thể hiện chính sách nhân đạo của Đảng, Nhà nước đối với người chấp hành án, góp phần bảo đảm an ninh quốc gia, giữ gìn trật tự an

* NCS của Học viện Chính trị công an nhân dân

toàn xã hội, đấu tranh phòng, chống tội phạm. *Luật Thi hành án hình sự* năm 2019 và các văn bản hướng dẫn đã tạo cơ sở pháp lý đầy đủ cho hoạt động thi hành án hình sự. Các quy định về quản lý phạm nhân, chế độ giam giữ, giáo dục cải tạo, giảm án, đặc xá... được cụ thể, rõ ràng hơn.

Qua thời gian tổ chức thực hiện *Luật* đến nay công tác thi hành án hình sự từng bước đi vào nền nếp, thống nhất, nghiêm minh, chặt chẽ, các quyền và chế độ của phạm nhân được thực hiện theo đúng quy định của pháp luật, góp phần phục vụ có hiệu quả công tác điều tra, truy tố, xét xử, thi hành án và thể hiện được chính sách khoan hồng, nhân đạo của Đảng và Nhà nước trong giáo dục, cải tạo người phạm tội. Công tác thi hành án hình sự chú trọng giáo dục pháp luật, dạy nghề, tổ chức tốt lao động cải tạo, tái hòa nhập cộng đồng đã giúp nhiều phạm nhân sau khi chấp hành án có điều kiện ổn định cuộc sống, hạn chế tái phạm. Việc áp dụng án treo, cải tạo không giam giữ, tha tù trước thời hạn góp phần giảm áp lực cho các cơ sở giam giữ và tạo điều kiện để người phạm tội sửa chữa lỗi lầm trong cộng đồng.

Việc triển khai hệ thống camera thông minh tích hợp trí tuệ nhân tạo (AI) trong công tác quản lý giam giữ bước đầu được áp dụng tại một số đơn vị, địa phương đã không chỉ dừng lại ở chức năng ghi hình, hệ thống này có khả năng phân tích hành vi, phát hiện xô xát, tụ tập bất thường, cảnh báo cháy nổ, hỗ trợ điểm danh can phạm. Mọi dữ liệu được truyền trực tiếp về trung tâm điều hành theo thời gian thực, giúp lực lượng quản giáo chủ động kiểm soát rủi ro ngay từ sớm, từ xa. Thực tiễn, tại Trại tạm giam số 1, Công an thành phố Hà Nội, nhờ hệ thống camera AI đã tuyệt đối bảo đảm an ninh, an toàn trong cơ sở giam giữ. Không chỉ dừng lại ở giám sát hình ảnh, toàn bộ hồ sơ người bị tạm giữ, tạm giam và phạm nhân

trên địa bàn Hà Nội được số hóa đồng bộ. Dữ liệu được kết nối liên thông giữa các trại giam, Trung tâm chỉ huy Công an thành phố và các cục nghiệp vụ thuộc Bộ Công an, phục vụ quản lý xuyên suốt từ quá trình điều tra, xét xử, thi hành án đến tái hòa nhập cộng đồng.

Bên cạnh kết quả đạt được, công tác thi hành án hình sự cũng bộc lộ những khó khăn, vướng mắc trong quá trình tổ chức thực hiện, đặc biệt trong khâu tổ chức giám sát thi hành án hình sự tại cộng đồng.

Thứ nhất, việc quản lý, giám sát, giáo dục người chấp hành án hình sự tại cộng đồng vẫn còn nhiều đơn vị, địa phương thực hiện bằng các biện pháp hành chính dẫn đến hiệu quả chưa cao, chưa đáp ứng yêu cầu của công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm trong tình hình hiện nay.

Đặc biệt, trong giám sát thi hành án hình sự tại cộng đồng, có nơi, có lúc đã xảy ra tình trạng người chấp hành án tại cộng đồng bỏ trốn khỏi nơi cư trú, chính quyền địa phương không nắm được tình hình, cá biệt còn có những trường hợp vi phạm pháp luật hình sự ở địa phương khác mà chính quyền địa phương được giao giám sát, giáo dục không biết, không nắm được vụ việc. Việc giám sát giáo dục người chấp hành án tại cộng đồng không được chặt chẽ, thường xuyên nên đối tượng dễ quay trở lại con đường phạm tội, làm giảm tính nghiêm minh, răn đe, giáo dục của bản án, làm phức tạp hơn tình hình an ninh, trật tự an toàn xã hội tại địa phương.

Thứ hai, nhận thức pháp luật của người chấp hành án hình sự còn kém, nhiều đối tượng được hưởng án treo cho rằng, án treo là không có án vì họ không bị quản chế nghiêm khắc như án tù giam. Một số khác không quan tâm đến việc xét duyệt và trả tự do cho chính bản thân. Nguyên nhân xuất phát từ ý thức chủ quan của người chấp

hành án, ngại khơi lại chuyện cũ khi phải đưa ra lấy ý kiến đánh giá, bình xét của tổ dân phố do họ mặc cảm, tự ti trước những định kiến xã hội. Vì vậy, đã để mất quyền công dân do không đến cơ quan chức năng làm thủ tục chấp hành án xong hoặc xóa án tích khi hết thời gian thử thách.

Thứ ba, cơ quan có thẩm quyền do thờ ơ, buông lỏng giám sát quản lý hoặc do nguồn lực còn hạn chế nên cũng không nắm được thông tin đầy đủ của các đối tượng... Nhiều cơ sở giam giữ vẫn còn thiếu phòng giam, công trình phụ trợ, trang thiết bị quản lý, giám sát phạm nhân. Việc ứng dụng công nghệ thông tin vào quản lý của các cơ sở giam giữ chưa được chú trọng.

2. Yêu cầu ứng dụng khoa học - công nghệ, chuyển đổi số trong công tác thi hành án hình sự

Việc ứng dụng khoa học - công nghệ và chuyển đổi số trong công tác bảo vệ an ninh quốc gia, bảo đảm trật tự, an toàn xã hội là tất yếu và là mục tiêu chiến lược trong tình hình mới.

Qua thực tiễn triển khai công tác thi hành án hình sự còn một số bất cập, hạn chế, đặt ra yêu cầu tăng cường ứng dụng khoa học - công nghệ trong công tác tổ chức thi hành án hình sự. Cần xây dựng mô hình tổ chức thi hành án hình sự và các cơ sở giam giữ phạm nhân, có các trung tâm chỉ huy, điều hành; trung tâm giám sát an ninh; các công trình phục vụ việc quản lý giam giữ, hoạt động tổ tụng hình sự, dân sự có sự điều hành chặt chẽ; phòng xét xử trực tuyến...

Cần quy định rõ thẩm quyền, trách nhiệm của Bộ Công an, Bộ Quốc phòng trong xây dựng, triển khai mô hình cơ sở giam giữ phạm nhân; đồng thời, ban hành tiêu chuẩn, quy chuẩn riêng cho từng công trình thuộc mô hình cơ sở giam giữ phạm nhân và tổ chức ứng dụng khoa học công nghệ trong giám sát thi hành án hình sự.

Đẩy mạnh việc áp dụng công nghệ cao vào hoạt động quản lý nhằm nâng cao hiệu quả công tác thi hành án hình sự, bảo đảm an ninh, trật tự tại các cơ sở giam giữ phạm nhân; nâng cao hiệu quả công tác chỉ đạo, điều hành của cơ quan quản lý thi hành án hình sự; tạo điều kiện tốt hơn để bảo vệ cán bộ thực hiện công tác quản lý thi hành án hình sự; bảo đảm quyền của phạm nhân, giúp họ nâng cao nhận thức và có môi trường cải tạo tốt hơn, an toàn hơn.

Tăng cường ứng dụng khoa học - kỹ thuật trong quản lý, giám sát, giáo dục người chấp hành án hình sự tại cộng đồng thông qua việc quản lý, sử dụng thiết bị giám sát điện tử, máy chủ trung tâm, đường truyền kết nối, bảo đảm an ninh an toàn thông tin, vừa bảo đảm tính nghiêm minh của bản án, giáo dục người phạm tội; đồng thời, khuyến khích người chấp hành án ăn năn hối cải, tích cực học tập, lao động. Tăng cường việc áp dụng hình phạt tại cộng đồng góp phần làm giảm số lượng phạm nhân trong các trại giam, từ đó, giảm áp lực về công tác quản lý, kinh phí trong hoạt động giam giữ phạm nhân; đồng thời, bảo đảm quyền con người, quyền công dân trong công tác thi hành án hình sự.

Cần bổ sung một số quy định trong giám sát đối với người chấp hành án tại cộng đồng, gồm: đối tượng áp dụng hình thức giám sát (người được tha tù trước thời hạn có điều kiện, người chấp hành án treo, người chấp hành án phạt cải tạo không giam giữ, người chấp hành án phạt cấm cư trú, người chấp hành án phạt quản chế trong trường hợp những người này đã vi phạm 01 lần nghĩa vụ của người chấp hành án theo quy định); trình tự, thủ tục, điều kiện, phương thức áp dụng, hình thức thực hiện phương pháp giám sát; cơ quan có thẩm quyền quyết định giám sát điện tử đối với người

chấp hành án tại cộng đồng; tổ chức thực hiện và quản lý.

3. Một số giải pháp

Mục tiêu hướng tới hiện đại hóa các cơ quan tiến hành tố tụng, cơ quan thi hành án hình sự, tạm giữ, tạm giam và cơ quan thi hành án hình sự, đáp ứng yêu cầu cải cách tư pháp và chuyển đổi số theo tinh thần Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia. Trong hoạt động tố tụng hình sự, tại Quyết định số 422/QĐ-TTg ngày 10/3/2026 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án chuyển đổi số trong hoạt động tố tụng hình sự và thi hành án hình sự. Mục tiêu đặt ra góp phần đưa việc quản lý hồ sơ, tài liệu trong hoạt động tố tụng hình sự và thi hành án hình sự được triển khai thống nhất, liên thông trong toàn bộ các khâu (điều tra, truy tố, xét xử, thi hành tạm giữ, tạm giam, thi hành án hình sự); bảo đảm yêu cầu an ninh mạng, bảo mật thông tin, an toàn dữ liệu theo quy định.

Một là, quản lý hồ sơ, theo dõi việc chấp hành án của phạm nhân từ khi vào đến khi chấp hành xong hình phạt thông qua các nền tảng điện tử. Trong đó, xây dựng cơ sở dữ liệu lớn về thi hành án hình sự với các phần mềm thông minh, tích hợp trí tuệ nhân tạo (AI) giúp tổng hợp, phân tích, lập báo cáo cáo về công tác thi hành án hình sự. Tự động cập nhật, cảnh báo về quá trình tổ chức thi hành án, như: tổng hợp kết quả xếp loại cải tạo, giảm án, chuẩn bị hết án, tái hòa nhập cộng đồng; thông tin đầu vào, hồ sơ, nhất là số tái phạm đã có thông tin từ trước khi nhập thì liên thông dữ liệu đã có; các thông tin liên quan đến chấp hành án, bổ sung cơ sở dữ liệu mống mắt, mẫu gen để phục vụ tra cứu, trích xuất thông tin phạm nhân.

Việc xây dựng cơ sở dữ liệu với các trường thông tin nêu trên không chỉ phục vụ

cho việc quản lý, tổ chức công tác thi hành án hình sự được khoa học, hiệu quả, chính xác mà còn phục vụ cho việc quản lý đối với phạm nhân sau khi đã chấp hành xong hình phạt; phục vụ cho công tác đấu tranh, phòng chống tội phạm, nhất là số tái phạm. Cũng chính thông qua đó, việc thống kê, đánh giá hiệu quả những tác động của các chính sách, như: tỷ lệ tái phạm, công tác giáo dục, dạy nghề, tái hòa nhập cộng đồng... được chính xác hơn.

Hai là, đầu tư, trang bị hệ thống camera giám sát có tích hợp AI phục vụ việc kiểm soát. Trong đó, phần mềm có chức năng phát hiện, cảnh báo các khu vực, vị trí, hành động, biểu hiện trốn hoặc gây mất trật tự, vi phạm nội quy buồng giam, khu giam, mang đồ vật cấm vào buồng giam, khu giam (hiện nay, tại các trại giam có trang bị camera giám sát nhưng không có các chức năng này, chỉ phục vụ cho việc truy xuất sau khi vụ việc xảy ra). Đồng thời, cần xây dựng trung tâm chỉ huy, điều hành để tập trung trang thiết bị phục vụ công tác chỉ huy, điều hành, giám sát điện tử; quản trị trại giam thông minh.

Ba là, trang bị các phần mềm tích hợp AI với các ngôn ngữ khác nhau có chức năng “tổng đài” tự động để giải đáp kiến nghị của phạm nhân (bao gồm phạm nhân nước ngoài) và các phần mềm, phòng máy tính phục vụ phạm nhân học tập nội quy, quy định, sinh hoạt văn hóa, tinh thần và phục vụ việc học tập văn hóa, giáo dục, dạy nghề cho phạm nhân và thông tin về tình hình kinh tế, chính trị, xã hội; tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, giáo dục tâm lý, kỹ năng và chuẩn bị cho tái hòa nhập cộng đồng.

Bốn là, tự động hóa quy trình, nâng cao hiệu quả giám sát, bảo đảm minh bạch và hỗ trợ công tác chỉ đạo điều hành thông qua việc xây dựng cơ sở dữ liệu điện tử và các phần mềm nghiệp vụ chuyên biệt, hướng tới mô hình quản lý trại giam thông minh.

Trong đó, quản lý hồ sơ và thông tin phạm nhân bằng sổ theo dõi điện tử trên phần mềm để nhập, cập nhật, sửa, xóa và tra cứu thông tin về phạm nhân, thay thế cho việc ghi chép, sổ sách thủ công. Tích hợp tính năng cảnh báo các trường hợp sắp hết thời hạn tạm giam hoặc sắp chấp hành xong án. Xây dựng cơ sở dữ liệu thống nhất về thủ tục hành chính, tư pháp trong thi hành án.

Nâng cao hiệu quả giám sát và điều hành, tự động hóa báo cáo dữ liệu giúp lãnh đạo có thông tin để ra quyết định nhanh chóng và chính xác. Giảm thiểu sai sót trong xử lý hồ sơ và tăng cường khả năng kiểm soát. Phát triển các hệ thống quản lý hiện đại, minh bạch.

Bộ Công an cần có quy định về khung kiến trúc số đối với các trại giam để quy định cụ thể về tiêu chuẩn, điều kiện bảo đảm và thống nhất trong các trại giam một cách đồng bộ, tổng thể, kết nối, chia sẻ dùng chung; có chiến lược, kế hoạch tổng thể về chuyển đổi số; song song với đó, cần tổ chức đào tạo, bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng chuyển đổi số cho cán bộ, cảnh sát trại giam.

4. Kết luận

Chuyển đổi số trong tổ chức thi hành án hình sự thông qua việc đưa vào thực hiện mô hình xét xử trực tuyến, sử dụng camera thông minh ứng dụng AI tại các cơ sở giam giữ và số hóa hồ sơ phạm nhân đang phát huy hiệu quả trong thực tiễn tại một số đơn vị, địa phương. Ngoài ra, việc giám sát điện tử đối với người chấp hành tại cộng đồng khắc phục những khó khăn, vướng mắc trong thực tiễn hiện nay đối với công tác quản lý, giám sát, giáo dục người chấp hành án tại cộng đồng; đồng thời, bảo đảm an ninh trật tự, an toàn xã hội, giảm số lượng phạm nhân và áp lực khác trong các trại giam, từ đó, giảm gánh nặng chi phí cho ngân sách nhà nước.

Việc ứng dụng khoa học - công nghệ trong công tác thi hành án hình sự không những góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động tố tụng mà còn bảo đảm an ninh, an toàn và từng bước hình thành nền tư pháp số hiện đại, minh bạch. Chuyển đổi số giúp cho công tác thi hành án trở nên chính xác hơn, minh bạch hơn và nhân văn hơn trong tinh thần “3 gần” - gần dân, gần cơ sở, gần không gian số, kiến tạo một nền tư pháp số hiện đại, minh bạch và vì Nhân dân phục vụ. □

Tài liệu tham khảo:

1. Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2022). *Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới*.
2. Bộ Chính trị (2014). *Nghị quyết số 36/NQ-TW ngày 01/7/2014 về đẩy mạnh ứng dụng và phát triển công nghệ thông tin đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững và hội nhập quốc tế*.
3. Bộ Chính trị (2015). *Chỉ thị số 46-CT/TW ngày 22/6/2015 về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác bảo đảm an ninh, trật tự trong tình hình mới*.
4. Bộ Chính trị (2021). *Kết luận số 19-KL/TW ngày 14/10/2021 về định hướng chương trình xây dựng pháp luật nhiệm kỳ Quốc hội (khóa XV)*.
5. Bộ Chính trị (2024). *Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số quốc gia*.
6. Quốc hội (2013). *Hiến pháp năm 2013, sửa đổi, bổ sung năm 2025*.
7. Quốc hội (2019). *Luật Thi hành án hình sự năm 2019*.
8. Nguyễn Đặng Phương Truyền (2025). *Đẩy mạnh chuyển đổi số trong các cơ quan nhà nước tại TP. Hồ Chí Minh*. Tạp chí Quản Lý nhà nước, số 355, (8/2025), tr. 85 - 89. <https://doi.org/10.59394/qlnn.355.2025.1267>.
9. *Phát triển khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số là nhiệm vụ ưu tiên hàng đầu*. <https://baochinhphu.vn>, ngày 11/4/2025.